

Importanța dezvoltării vorbirii în ansamblul activităților desfășurate în școală

Cosmin Drăghici

Omul este o ființă socială, rațională și culturală. El domină lumea prin cunoaștere și prin acțiuni cu finalități măsurabile, dinainte stabilite, creatoare și transformatoare. Cultura umană este în esență o cultură verbală caracterizată prin modalități și coduri specifice de formare, dezvoltare, teaurizare, asimilare și transmitere.

Progresul societății este legat și de nivelul realizării intercomunicării umane. Tot ceea ce a descoperit, a creat și produce omenirea pentru realizarea trebuințelor materiale și spirituale se înregistrează condensat în codul limbii.

Limba se învață. Copilul se naște cu capacitatea virtuală de a dobândi limbajul. Limba nu se transmite genetic. Noul născut nu învață limba, ci își însușește limba colectivității în care se dezvoltă. Învățarea umană în general, ca și cea de tip școlar se realizează prin coduri psihice: imagini, scheme de acțiuni, operații mintale, judecăți și forme abstracte, simboluri, semnificații generalizate ale realității, care sunt condensate și stocate mai ales în codul limbii: în cuvânt.

Gradul de stăpânire și de folosire a limbii reprezintă o trăsătură definitorie a nivelului cultural și științific al fiecărui popor. Pentru fiecare cetățean – indiferent de vârstă și de profesie – capacitatea de stăpânire și de utilizare a mijloacelor verbale de comunicare desemnează o trăsătură definitorie a pregătirii culturale și științifice a personalității.

Sarcina îmbogățirii și perfecționării limbajului la elevi este majoră, constantă și nu aparține ca obiectiv numai studiului limbii, ci tuturor obiectelor de învățământ. Sfera limbajului propriu fiecărui elev rezultă din cumulul sferelor limbajelor (codurilor) asimilate din fiecare știință, la fiecare obiect de învățământ, în toate treptele școlarizării și ale vieții.

Rolul principal în dezvoltarea capacităților de comunicare îi revine însă obiectului de învățământ numit *limba și literatura română*. Limba română, ca limbă maternă și ca obiect de studiu, ocupă deci locul central în ansamblul general de pregătire a elevilor, fiind principalul mijloc de comunicare și de informare.

Prin toate compartimentele ei, limba își aduce contribuția la dezvoltarea gândirii și la modelarea sentimentelor asigurând școlarului mic suportul evoluției intelectuale, precum și posibilitatea integrării în viața socială.

Capacitatea de a-și formula și transmite gândurile este definitorie pentru ființa umană. Trăind în comunități, oamenii au simțit nevoia comunicării. Socializarea presupune comunicare, fie ea apropiată, directă, nemijlocită sau, de ce nu, la distanță.

„Comunicarea trebuie să ușureze învățarea rolurilor sociale și contactelor umane.” (N. Radu, 1997, pag. 7) ceea ce înseamnă asimilarea deprinderilor de dialogare civilizată, de a asculta și a vorbi, de a pune întrebări și a răspunde, de a emite și descifra mesaje verbale, paraverbale și nonverbale.

Studiind planurile de învățământ și programele de limba română pentru clasele I-IV este ușor să observi că se acordă mai multă atenție promovării competenței comunicaționale decât în documentele anterioare. În planurile de învățământ s-a introdus disciplina comunicare, iar celelalte discipline ale limbii române cuprind obiective și conținuturi care vizează comunicarea scrisă și orală. Atenția care se dă comunicării în clasele primare nu este întâmplătoare. Elevii sunt pregătiți pentru viață și în viață, în primul rând se comunică.

Comunicarea, ca disciplină de studiu cuprinde cunoștințe din disciplinele dezvoltarea vorbirii, compunere și gramatică corelate într-o viziune integratoare. Deprinderile de vorbire corectă

și expresivă, activitățile de elaborare creativă, la care se adaugă celelalte componente ale limbii române (citire, lectură, scriere) urmăresc formarea la elevi a capacității lingvistice și sociale de comunicare – ca schimb de mesaje, de impresii.

Deși la formarea și dezvoltarea limbajului contribuie întreg mediul social și cultural în care se dezvoltă copilul, rolul primordial în perfecționarea exprimării îl ocupă studiul limbii.

Întrucât limba – ca mijloc de comunicare – este un sistem, ea nu se învață pe componente separate: fonetic, lexical, gramatical ci în unități de comunicare, în enunțuri care sunt în același timp fonetice, lexicale și gramaticale.

Limbajul copilului nu se învață spontan, de la sine, ci prin formarea unor noțiuni și însușirea unor idei, prin sporirea culturii și prin învățarea cuvintelor și a structurilor gramaticale.

De aceea un obiectiv al predării – învățării limbii române vizează dezvoltarea capacității de comunicare verbală (dezvoltarea vorbirii) și de utilizare a limbii române literare, perfecționarea limbajului și formarea preocupărilor și a deprinderilor de supraveghere științifică a exprimării orale.

Una din căile de realizare a acestui obiectiv o reprezintă jocul didactic, punte ce poate uni școala cu viața, activitate aparent facilă, totdeauna atractivă, care pune în funcție toate forțele intelectuale ale copiilor, precum și trăirile afective. Asemenea mijloc instructiv educativ are valori formative cu atât mai profunde cu cât decurg mai firesc din trebuințele și atracțiile elevilor și creează climatul afectiv și intelectual propice dezvoltării intelectuale independente, originale și, în același timp, a exprimării verbale.

Odată formată preocuparea pentru corectitudinea și frumusețea exprimării, lecțiile de limbă devin atractive, comunicarea realizându-se mult mai ușor.

Învățarea limbii se realizează și în situații simulate de viață, contribuind astfel nu numai la dezvoltarea limbajului activ, ci și la cultivarea unui simț lingvistic, la sesizarea ramificațiilor sociale și funcționale ale limbii.

„A învăța să vorbești – afirmă Jean Rostand – înseamnă a învăța să joci o serie de roluri și apoi să le interpretezi în funcție de cerințele comportării, simțăminte personale.” (în ce lucrare afirmă?)

A comunica este numai aparent ușor. Trebuie să cunoști și să stăpânești regulile fără de care mesajul transmis nu este perceput sau nu produce efectele scontate.

Comunicarea ca disciplină școlară este deosebit de importantă. Totul depinde de cel care conduce lecția. Ea poate fi grea sau plictisitoare dacă nu este bine organizată, cu obiective clare sau nu se realizează în forme de activitate variate și atrăgătoare. În lecția de comunicare nu se transmit baterii de reguli pe care elevii să le învețe, ci se consolidează deprinderi de comunicare necesare în practica vieții.